

ÖĞRENCİLERİN İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETMENİNE YÖNELİK TUTUMLARI

Students' Attitudes Towards Teacher of The Religious
Culture and Ethics Course for Primary School

Dr. İsmail ARICI

Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

e-posta: isarici@hotmail.com

Özet: Bu çalışmanın amacı öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarını belirlemektir. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarını belirlemek üzere geliştirilen ve 19 maddeden oluşan tutum ölçeği Ankara ili merkez ilçelere bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerden oluşturulan örneklem grubuna uygulanmıştır. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumları genel olarak olumlu yönde ve yüksektir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin tutum düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Öğrencilerin tutum düzeyleri ile sınıf düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Öğretmen, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi

Students' Attitudes Towards Teacher of The Religious Culture
and Ethics Course for Primary School

Abstract: The purpose of this study is to investigate the attitudes of the students towards teacher of the Religious Culture and Ethics Course for primary school. 19 item attitude scale prepared to find out students' attitudes

towards teacher of the Religious Culture and Ethics Course for primary school is administrated to on the examplary group consisting of students who have been selected in primary schools in Ankara central district. Students' attitudes towards teacher of the Religious Culture and Ethics Course for primary school are generally positive. In accordance with the data, there is significant difference between the attitudes level of students and their gender. But there is no significant difference between the attitudes level of students and their class level.

Key Words: Attitudes, Teacher, The Religious Culture and Ethics Cours for Primary School, Gender, Class Level

Problem

Öğrenme-öğretme ortamını etkileyen değişkenlerden en önemlisi ve en kritik olanının öğretmen olduğu vurgulanmaktadır.¹ Okul, öncelikle ve özellikle, öğretmen yoluyla öğrenci üzerinde etkide bulunmaktadır. Eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşabilmesi için okulların fiziksel ortamlarının gelişmiş olması tek başına yeterli değildir. Fiziksel donanımın yanında, öğretmenlerin tutum ve davranışları da eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıya ulaşmasında önemli bir etkidir.² Bu açıdan, okul-öğretmen ilişkisi arasında öğretmen öğrenci ilişkisi ve etkileşimi, öğretmene yönelik tutum, önemli yer tutmaktadır.

Eğitim-öğretim etkinliklerinin başarıyla gerçekleşebilmesi ile ilişkili olarak öğretmenden kaynaklanan en önemli faktörlerden birisi, öğretmen-öğrenci arasındaki duygusal ve sosyal ilişkidir. Bir dersin amaçlarının gerçekleşmesi, öğretmenin mesleki birikimi yanında, öğrencileri ile olan ilişkilerine de bağlıdır.³ Öğrenciler; öğretmenin kişiliğine, kendilerine olan yakınlık ve samimiyetine birinci derecede önem vermektedirler.⁴

Öğrencinin elde edeceği başarının düzeyi üzerinde öğretmenlerin önemli rolünün olduğu da bir gerçektir. Öğretmen, mesleki nitelikleri

¹ Hasan Demirtaş, "Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları", *Öğretmen Dünyası*, Yıl: 20, S. 238, Ekim, 1999, ss. 32-35, s. 32.; <http://www.akcakoca.meb.gov.tr/rehberlik.24.htm>; Kürşat Tarım, *Sınıf Öğretmenlerinin Başarısız Olarak Algıladıkları Öğrencilere Yönelik Tutum ve Davranışları*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2005, s. 6.

² Metin Deniz, Selahattin Avcıoğlu ve Özgür Fidan, "İngilizce Öğretmenlerinin Öğrencileri Motive Etme Düzeylerinin İncelenmesi", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 11, 2002, ss. 61-73, s. 62.

³ Beyza Bilgin, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matbaacılık, Ankara, 1980, s. 126.

⁴ Bilgin, "İmam Hatip Lisesinde Uygulama Dersleri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ayrı Basım, C. XXI, Ankara, 1976, ss. 317-322, s. 317.

yanında kişisel özellikleri ile öğrenci başarısı üzerinde geniş bir etki oluşturur.⁵ Bir öğretmenin başarısı da, öğrencileri ile olan geniş çaptaki ilişkilerine bağlıdır.⁶ Sağlıklı olarak kurulabilen öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğrencinin okul başarısını yükseltir.⁷ Öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi için öğretmenle öğrenci arasında çok özel bir ilişkinin, başka bir deyişle öğretmen-öğrenci arasında bir tür özel bağın kurulması gerektiği ifade edilmektedir.⁸ Araştırma sonuçları da, öğretmen tutumunun ve öğretmen-öğrenci ilişkisiyle ilgili faktörlerin öğrencilerin başarıları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.⁹ Eğitim-öğretim etkinliklerinin başarısıyla, öğretmenle güvenli ilişkiler kurma ve öğretmenin ilgisi arasında anlamlı ilişkiler olduğu belgelenmiştir.¹⁰

Öğretmenlere yönelik tutum ile ilgili araştırmalarda karşımıza çıkan faktörlerden birisi, sınıf atmosferidir.¹¹ Araştırma sonuçları, öğrenci özelliklerindeki farklar kadar, sınıfın yapı ve yönetimindeki farkların da öğrencilerin tutumunda belirleyici olduğunu göstermiştir.¹² Öğrenci başarısı açısından düşünüldüğünde de, öğretmenin sınıftaki atmosferi belirleyici olması, sınıf yönetimindeki beceri ve tutumu önem kazanmaktadır.¹³ Çünkü etkili bir sınıf yönetimi için gerekli olan eğitim süreçlerinin düzenlenmesinden ve yürütülmesinden öğretmen sorumludur.

Öğrenme -öğretme ortamında başarıyı etkileyen sınıf içindeki davranışlardır, sınıfın etkili yönetimidir.¹⁴ Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilmektedir. Öğretmenin bireysel özellikleri, ders işlerken kullandığı öğretim strateji, yöntem ve teknikleri de

⁵ Z. Fulya Temel ve Ayşe Aksoy, *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001, s. 117, 123.

⁶ Bilgin, "a.g.m.", s. 317.

⁷ Tuncer Elmacıoğlu, *Hayatın Bütününde Başarı*, İstanbul, 2003, s. 84.

⁸ Thomas Gordon, *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, Çev: Emel Aksay, (Ed: Birsen Özkan), Onuncu Basım, Sistem Yayıncılık: 95, İstanbul, 2001, s. 3

⁹ Semra Güven, "Başarıyı Etkileyici Bir Faktör Olarak Öğretmen - Öğrenci İlişkileri", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 19, S. 196, 1994, ss. 30-32, s. 30.; Cemile Güner, *Öğretmenlerin, Öğrencilerin Okuldaki Akademik Başarılarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1995, s. 2.; Öğretmen- öğrenci iletişiminin öğrenci başarısı üzerine etkisi üzerine yapılmış araştırma sonuçları için bkz., Derya Özler, *Temel Eğitimde (İlköğretim) Öğretmen Niteliklerinin Öğrenci Başarılarına Etkileri Üzerine Bir İnceleme*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1998, s. 17-33.

¹⁰ Bkz., Nuran Hortasçu, *Çocuklukta İlişkiler Ana Baba, Kardeş ve Arkadaş*, İmge Kitabevi, Birinci Baskı, Ankara, 2003, s. 225.

¹¹ Bkz., Mehmet Yıldızlar, "Sınıf Düzeninin Öğrenci Başarısına Etkisi", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 20, S. 213, Ankara, 1995, ss. 23-25.; Tarım, a.g.e., s. 6.

¹² Hüseyin Başar, *Sınıf Yönetimi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3390, İstanbul, 1999, s. 17.

¹³ Özler, a.g.e., s. 11.

¹⁴ Demirtaş, "a.g.m.", s. 32.; <http://www.akcakoca.meb.gov.tr/rehberlik.24.htm>.; Tarım, a.g.e., s. 6.

sınıf yönetimini etkilemektedir.¹⁵ Öğretmenin uyguladığı, öğrenme strateji, yöntem ve teknikler de başarıyı etkileyen faktörlerdendir.¹⁶ Ancak, öğretmenin kullandığı öğretim yöntemleri kadar öğrenciye yaklaşım biçimi de önemlidir.¹⁷

Görüldüğü gibi, öğretmenin kişisel ve mesleki özelliklerine yönelik tutumlar önemli bir etkiye sahiptir. Ayrıca, öğretmenin kişisel ve mesleki özelliklerine, bu yöndeki davranışlarına öğrencinin biçtiği değer, başarısında rol oynayan faktörlerden birisidir.¹⁸

Araştırmanın problemini ortaya koymaya yönelik olarak yapılan açıklamalar çerçevesinde ifadesini bulan araştırmanın temel problem cümlesi;

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri nasıldır? sorusudur.

2. Denenceler

Araştırmada sınanacak denenceler şunlardır:

1. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri yüksektir.

2. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

3. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

3. Yöntem

Araştırmanın modeli, bağımlı değişken olan ilköğretim öğrencilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerinin; bağımsız değişkenler olan cinsiyete ve sınıf düzeyine göre

¹⁵ Özcan Demirel, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Öğretme Sanatı, PegemA Yayınları Ankara, 2004, s. 175.

¹⁶ Bkz., Nilay Bümen, "Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi", *Ege Eğitim Dergisi*, C. 2, S. 1, 2002, ss. 86-95.; Recep Özer, Kerim Fazlıoğlu ve O. Naci Ak, *Rize İlinde Öğrenci Başarısızlığının Çeşitli Faktör ve Değişkenlere Göre İncelenmesi*, 1. Basım, Trabzon, 2000, s. 24.; Ali Şimşek, "Öğrenme Biçimi", *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*, (Ed: Kuzgun ve Deryakulu), s. 109-111.; Gençtürk, *a.g.e.*, s. 12.

¹⁷ Deniz; Avşaroğlu ve Fidan, "a.g.m.", s. 62.

¹⁸ Bkz., Muharrem Yıldız, *Öğrenciyi Tanuma Teknikleri ve Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006, s. 61; Kerim Yavuz, *Günümüzde Din Eğitimi*, Çukurova Üniversitesi Yayınları: 1, Adana, 1998, s. 267.; M. Şevki Aydın, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniversitesi Yayınları: 95, Kayseri, 1996, s. 212.

farklılaşp farklılaşmadığı incelendiği için, “Nedensel Karşılaştırma” modeline uygundur.¹⁹

Araştırmanın evreni, Ankara merkez ilçelerinde bulunan tüm ilköğretim okullarındaki öğrencilerdir. Araştırmada belirlenen denenceleri test etmek amacıyla, “Basit Tesadüfi Örneklem”²⁰ yöntemine göre, Ankara İli merkez ilçelerde bulunan ilköğretim okullarının 6. ve 7. sınıflarında öğrenim gören toplam 536 öğrenci de araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. 8. sınıflar liselere giriş sınav kaygısı nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

“İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği”, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Tutum ölçmede amaç, ölçme konusu olan tutum bakımından birey hakkında değerlendirme yapmak ve elde edilen değerlendirme sonuçlarına dayanarak belli kararlar vermektir. Verilen kararların doğruluğu ve uygunluğu kararların dayandığı ölçme sonuçlarına bağlıdır. Ölçeğin istenen tutumu ölçme yeteneğine sahip olması için geçerli ve güvenilir olması gerekir.²¹

4.1. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Öncelikle literatür taraması yapılarak, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir taslak geliştirilmiştir. Ardından, bu taslak; teknik, içerik, dil açısından incelenerek likert tipi²² bir ölçek haline getirilmiştir. Daha sonra, ölçeğin 6. ve 7. sınıf öğrencileri için kullanılmasının uygun olup olmayacağını (dil, içerik, süre v.b.) belirlemek, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmak amacıyla, ön deneme çalışması yapılmıştır.

¹⁹ Nedensel Karşılaştırma modeli hakkında bkz., Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005, s. 190-191.

²⁰ Basit Tesadüfi Örneklem Yöntemi için bkz., Ayhan Ural ve İbrahim Kılıç, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005, s. 34.

²¹ Recep Bindak, “Tutum Ölçeklerine Madde Seçmede Kullanılan Tekniklerin Karşılaştırılması”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 10, Güz - 2005, ss. 17-26, s. 19.

²² Likert tipi ölçeklerle ilgili daha geniş bilgi için bkz., A. Ata Tezbaşaran, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara, 1997, s. 9-11.; Mahmut Kartal, *Hipotez Testleri, Parametrik ve Nonparametrik Teknikler*, İkinci Baskı, Şafak Yayınevi, Erzurum, 1998, s. 21.; Duygu Anıl ve Neşe Güler, “İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçme Çalışmasına Bir Örnek”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 30-36, s. 30-31.

Ölçme aracının geçerliliği, aracın neyi ölçtüğü ve bu işi ne kadar iyi yaptığı anlamına gelmektedir.²³ Ölçeğin yapı geçerliliği, yaygın olarak kullanılan açımlayıcı faktör analizi yaklaşımı ile test edilmiştir. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen birbiriyle ilişkileri yüksek olan maddeleri bir grupta toplamak için kullanılan istatistiksel bir analiz tekniğidir.²⁴ Yapılan bu analiz sonucunda ölçekte yer alacak maddeleri belirlemede faktör yük değerlerinin, .40 ve daha yüksek olması kabul edilmiştir²⁵. Bu değerden daha düşük olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Güvenirlilik kavramıyla ise, "herhangi bir ölçme araç veya yönteminin ölçtüğü değişkeni ne duyarlılıkta ölçebildiği, ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan ne derece arınık olduğu" ifade edilmektedir.²⁶ Başka bir ifadeyle, "ölçme aracının duyarlı ve tutarlı ölçme yapması niteliğine"²⁷ ölçme aracının güvenirliliği denir. Likert tipi tutum ölçeklerinde güvenirlilik düzeyini belirlemede, yaygın olarak, iç tutarlılığın bir ölçütü olan, Cronbach Alfa yöntemi kullanılmaktadır.²⁸ Araştırmada, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmeni'ne Yönelik tutum Ölçeği'nin güvenirlilik düzeyinin belirlenmesinde de, Cronbach Alfa yöntemi kullanılmıştır.

Puanlama yapılırken, olumlu tutumları ifade eden maddelerdeki, "kesinlikle katılıyorum" seçeneğine 5 puan, "katılıyorum" seçeneğine 4 puan, "kararsızım" seçeneğine 3 puan, "katılmıyorum" seçeneğine 2 puan, "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine 1 puan verilmiştir. Olumsuz tutumları ifade eden maddelerde puanlama tersine yapılmıştır. Buna göre; "kesinlikle katılıyorum" seçeneğine 1 puan, "katılıyorum" seçeneğine 2 puan, "kararsızım" seçeneğine 3 puan, "katılmıyorum" seçeneğine 4 puan, "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine 5 puan verilmiştir. " İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmeni'ne Yönelik Tutum Ölçeği"nden alınabilecek en yüksek puan, $19 \times 5 = 95$, en düşük puan ise $19 \times 1 = 19$ 'dur. Ölçekte sadece ortaya düşen "Kararsızım" seçeneği işaretlendiğinde alınabilecek puan $19 \times 3 = 57$ 'dir. Yüksek puan olumlu bir tutum, düşük puan ise olumsuz bir tutum düzeyinin göstergesi olmaktadır.

Ön deneme uygulaması, sonucu örneklem grubundan elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity Testi ile belirlenmiştir.²⁹

²³ Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Nobel Yayınları Ankara 2002, s. 16.

²⁴ Faktör analizi için bkz Şener Büyüköztürk, *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2005, s. 123-137.; Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 46-61.

²⁵ Bkz., Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 124.

²⁶ M. Fuat Turgut, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990, s. 27.

²⁷ Ural ve Kılıç, *a.g.e.*, s. 50.

²⁸ Bkz., Tavşancıl, *a.g.e.*, s. 152.; Ural ve Kılıç, *a.g.e.*, s. 258.

²⁹ Büyüköztürk, *a.g.e.*, s. 126.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyini belirlemek amacıyla kullanılan bu ölçek için yapılan KMO ve Bartlett Testi sonuçları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği'nin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,947
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4993,601
	df	171
	Sig.	,000

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarını tespit edebilmek için geliştirilen ölçekle elde edilen verilerin yeterliğinin saptanması amacıyla uygulanan KMO ve Bartlett Testi sonuçlarına göre, yeterlik puanı .95'dir. Bu sonuç, ölçeğin faktör analizi için "mükemmel" seviyede uygun ve örneklemeden elde edilen verilerin yeterli olduğunu göstermektedir.³⁰

Tablo 2'de de İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmeni'ne Yönelik Tutum Ölçeği için yapılan faktör ve madde analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği'nin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No	İDKAB Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Maddeleri	Birinci Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Ögrtmn2	Öğretmenim anlattıklarımı dinler.	.764	.7169
Ögrtmn6	Öğretmenim sorularımı açık ve net olarak cevaplar.	.761	.7175
Ögrtmn8	Öğretmenime dersle ilgili soruları rahatlıkla sorarım	.745	.6983

³⁰ Bkz., Tavşancıl, a.g.e., s. 50

Ögrtmn4	Öğretmenim güler yüzlüdür.	.745	.6993
Ögrtmn3	Öğretmenim derste soru sormama izin verir.	.740	.6867
Ögrtmn13	Öğretmenimin konuşmalarını anlarım	.731	.6845
Ögrtmn10	Öğretmenime karşı güler yüzlüyüm.	.721	.6709
Ögrtmn11	Öğretmenimin dersle ilgili istediklerini yapmaya çalışırım.	.720	.6681
Ögrtmn12	Öğretmenimin ismini bilirim.	.711	.6589
Ögrtmn16	Öğretmenim bana güvenir	.707	.6657
Ögrtmn9	Öğretmenime düşüncelerimi rahatça söylerim.	.668	.6180
Ögrtmn7	Öğretmenim yaptıklarımı kontrol eder.	.647	.5970
Ögrtmn17	Öğretmenime güvenirim.	.643	.5933
Ögrtmn14	Yardım istediğimde öğretmenime söylerim.	.641	.5936
Ögrtmn15	Öğretmenim arkadaş gibidir.	.589	.5455
Ögrtmn5	Öğretmenim ismimi bilir.	.571	.5185
Ögrtmn18	Öğretmenim beni anlamaz	.570	.5338
Ögrtmn19	Öğretmenim dersi sıkıcı anlatır.	.536	.4979
Ögrtmn21	Öğretmenim sınavlardaki notlarımı eksik verir.	.521	.4781

Açıkladığı Varyans.

46 %

Alpha:

.93

Öğrencilerin öğretmene yönelik tutum düzeylerini ölçme amacıyla geliştirilen ve 19 maddeden oluşan ölçeğin faktör ve madde analizi sonuçlarına göre, maddelerin faktör yük değerlerinin, .521 ile .764 arasında değiştiği görülmektedir. Faktör yük değerlerine göre ölçek birbiriyle ilişkili maddelerden oluşmakta ve öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerini ölçmektedir. Her bir maddenin katılımcıları ne denli ayırt ettiğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde analizi sonuçlarına göre madde toplam korelasyonlarının da .4781 ile .7175 arasında yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre 19 maddenin her biri ayırt edici özelliğe sahiptir.

Ölçek'teki, tek bir faktörün açıkladığı varyans % 46'dır. Yani ölçekte yer alan maddeler, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarının yaklaşık % 46'sını açıklamaktadır. Ölçeğin alfa katsayısının .93 olması da güvenilirlik düzeyinin çok yüksek derecede olduğuna işaret etmektedir.³¹

Analiz sonuçları, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğunu göstermektedir.

5. Verilerin Çözümlemesi

Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerini ölçmek amacıyla uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen verilerle ve öğrencilerin kişisel özellikleriyle ilgili olarak betimsel istatistik teknikleri kullanılarak, frekans ve yüzdelik dağılımları vb. bulgular sunulmuştur.

Cinsiyet ve sınıf düzeyi şeklindeki bağımsız değişkenlerle, bağımlı değişken olan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyi arasında farklılaşma olup olmadığını test etmek için de iki alt kategoriye sahip değişkenler için bağımsız Örneklemeler için T-Testi (One-Sample T Test)³² testi uygulanmıştır.

İstatistiksel analizlerde 0.5 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Analiz ve çözümlemelerde SPSS paket programı kullanılmıştır.

6. Bulgular ve Yorum

6.1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Yönelik Bulgular

Tablo 3'de öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları verilmektedir.

³¹ Güvenirlik konusu için bkz., a.g.e., s. 29.

³² T-testi ile ilgili olarak geniş bilgi için bkz., Büyüköztürk, a.g.e., s. 39.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kız	260	48,5
Erkek	276	51,5
Toplam	536	100,0

Tablo'ya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin, % 48,5'i (260) kız, % 51,5'si (276) ise erkektir. Araştırmaya katılanların yaklaşık yarısını kız öğrencilerin yarısını da erkek öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir.

6.2. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Yönelik Bulgular

Tablo 4'de öğrencilerin sınıflarına göre dağılımları verilmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf	f	%
6. Sınıf	270	50,4
7. Sınıf	266	49,6
Toplam	536	100,0

Tablo'ya göre, öğrencilerin %50,4'ü (270) ilköğretim 6. sınıfta, %49,6'sı (266) ise 7. sınıfta öğrenim görmektedir.

Öğrencilerin sınıf dağılımlarına bakıldığında, her iki sınıf düzeyinde yaklaşık eşit sayıda öğrencinin olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı 6., yarısı da 7. sınıfta yer almaktadır.

6.3. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmamıza katılan öğrencilerden elde edilen tutum puanlarının betimsel analiz sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Toplam Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

N	Madde Sayısı	X	S
536	19	75,1213	15,53802

Tablo 5'e göre, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum toplam puanlarının ortalaması $X = 75,12$, standart sapması ise, $S = 15,54$ 'dür

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekte bulunan her bir maddeye katılım düzeyleri toplam puanlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmede aşağıda bulunan puan aralıkları esas alınmıştır:

Tablo 6. Tutum Maddelerine Katılım Düzeylerinde Esas Alınan Puan Aralıkları

1.00 - 1.79	<i>Hiç</i>
1.80 - 2.59	<i>Az</i>
2.60 - 3.39	<i>Orta</i>
3.40 - 4.19	<i>Oldukça</i>
4.20 - 5.00	<i>Tam</i>

Araştırmaya katılan İlköğretim öğrencilerinin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği'nden elde edilen, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik 19 tutuma sahip olma düzeylerine ait ortalama değerler Tablo 7'de sunulmuştur

Tablo 7. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutumlara Sahip Olma Düzeyleri

İlköğretim İDKAB dersi Öğretmenine Yönelik Tutum		Tutum Düzeyi
Ögrtmn12	Öğretmenim derste soru sormama izin verir.	,34 Tam
Ögrtmn21	Öğretmenimi sınavlardaki notlarımı eksik verir.	,23 Tam
Ögrtmn10	Öğretmenime karşı güler yüzlüyüm.	,19 Oldukça
Ögrtmn11	Öğretmenimin dersle ilgili istediklerini yapmaya çalışırım.	,19 Oldukça
Ögrtmn3	Öğretmenimin ismini bilirim.	,17 Oldukça
Ögrtmn2	Öğretmenim anlattıklarımı dinler.	,14 Oldukça

Ögrtmn13	Öğretmenimin konuşmalarını anlarım.	,09	Oldukça
Ögrtmn4	Öğretmenim güler yüzlüdür.	,06	Oldukça
Ögrtmn17	Öğretmenime güvenirim.	,02	Oldukça
Ögrtmn6	Öğretmenim sorularımı açık ve net olarak cevaplar.	,98	Oldukça
Ögrtmn18	Öğretmenim beni anlamaz.	,96	Oldukça
Ögrtmn8	Öğretmenime dersle ilgili soruları rahatlıkla sorarım.	,95	Oldukça
Ögrtmn5	Öğretmenim ismimi bilir.	,87	Oldukça
Ögrtmn16	Öğretmenim bana güvenir.	,85	Oldukça
Ögrtmn19	Öğretmenim dersi sıkıcı anlatır.	,75	Oldukça
Ögrtmn9	Öğretmenime düşüncelerimi rahatça söylerim.	,73	Oldukça
Ögrtmn7	Öğretmenim yaptıklarımı kontrol eder.	,68	Oldukça
Ögrtmn14	Yardım istediğimde öğretmenime söylerim.	,66	Oldukça
Ögrtmn15	Öğretmenim arkadaş gibidir.	,27	Orta

Tablo 7’de verilen bulgular incelendiğinde, öğrencilerin öğretmenlerin mesleki ve kişisel özelliklerine yönelik tutumlarını ifade eden 19 maddenin 2’sine “tam”, 16’sına “oldukça” ve 1’ine de “orta” düzeyde sahip oldukları görülmektedir.

En fazla sahip olunan 2 tutum maddesi, “Öğretmenim derste soru sormama izin verir” ve “Öğretmenim sınavlardaki notlarımı eksik verir.” Maddeleridir. En az katıldıkları madde ise; “öğretmenim arkadaş gibidir” şeklinde ifade edilen tutum maddesidir.

Öğrencilerin öğretmene yönelik tutumlara sahip olma düzeylerine ilişkin ortalama puanlar 3,27-4,34 arasında değişmektedir. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmeni için mesleki ve kişisel niteliklerine yönelik tutumlarının, öğretmen davranışlarından hoşlanma, hoşlanmama durumlarının ölçülmesi amacıyla uygulanan ölçekten elde edilen veriler hep birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin İlköğretim

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerinin, olumlu ve "oldukça" seviyesinde yüksek olduğu görülmektedir.

6.4. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Düzeyleri İle Cinsiyetleri Arasındaki Farklılaşma

Araştırmanın; "Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır." şeklinde ifade edilen denencesini test etmek amacıyla; kız ve erkek öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği'nden elde ettikleri puanların ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın önemliliği İlişkisiz Örneklem t-Testi ile test edilmiş ve sonuçlar, Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Toplam Puanı Ortalamalarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Kız	260	76,807	15,0197	534	-2,450	0,01
Erkek	276	73,532	15,8745			

* (Tablo değerleri varyansların eşitliğine göre alınmıştır)

Yapılan t-Testi analizi sonucuna göre, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ve tutum puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma vardır.[$t(534) = -2,450, p < .05$].

Kız öğrencilerin tutum puanı ortalamaları $X = 76, 807$ iken, erkek öğrencilerin tutum puanı ortalamaları $X = 73, 532$ 'dir. Bulgulara göre, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin tutum puanları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma vardır ve kız öğrencilerin tutum puanı ortalamaları erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bu durum; cinsiyetin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarının etkileyen bir faktör olarak görülebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığına yönelik denencemiz doğrulanmıştır.

6.5. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Düzeyleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma

Araştırmamanın; “Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeyleri, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.” şeklinde ifade edilen denencesini test etmek amacıyla; 6. ve 7. sınıf öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Ölçeği’nden elde ettikleri puanların ortalamaları, standart sapmaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın önemliliği, İlişkisiz Örneklemeler t -Testi ile test edilmiş ve sonuçlar, Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenine Yönelik Tutum Toplam Puanı Ortalamalarının Sınıf Düzeylerine Göre Farklılaşma Durumuna Yönelik T-Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	X	S	Sd	t	p
6. Sınıf	270	75,870	14,7510	534	1,125	,261
7. Sınıf	266	74,360	16,2906			

(Tablo değerleri varyansların eşitliğine göre alınmıştır.)

Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum puanı ortalamalarının sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik t-Testi sonuçlarının yer aldığı Tablo 9’a göre, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyleri ve tutum puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur [$t(534) = 1,125, p > .05$].

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin tutum puanı ortalamaları $X = 75,87$ iken, 7. sınıf öğrencilerinin tutum puanı ortalamaları $X = 74,36$ ’dır. Bulgulara göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencileri ile 7. sınıf öğrencilerinin tutum toplam puanları arasında önemli düzeyde bir farklılaşma yoktur. Bu duruma göre; sınıf düzeyinin, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutumlarını etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine yönelik tutum düzeylerinin, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına yönelik denencemiz doğrulanmamıştır.

7. Sonuç ve Değerlendirme

İlgili literatür incelendiğinde; araştırma sonuçlarının, çalışmamızın, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenine

yönelik tutumlarının olumlu ve yüksek düzeyde olması bulgusunu desteklediği görülmektedir. Dodurgalı'nın İstanbul İlinde görev yapan 135 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmeni üzerinde yaptığı araştırma sonucuna göre, öğretmenler kişisel iletişim ölçeğinden başarılı puanlar almışlardır.³³ Bu durum, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin, öğrencileriyle iletişimlerinin iyi seviyede, doğal olarak da öğrencilerin onlara yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğu sonucunu doğurmaktadır. Yine araştırma sonuçlarına göre, 513 ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinden sadece 12'si, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin, "sevilmeyen öğretmenler" oldukları yönünde kanaat belirtmişlerdir.³⁴ Bu bulgu da, öğrencilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerine yönelik yüksek düzeyde olumlu tutum besledikleri anlamına gelmektedir. Din dersinin seçmeli olduğu dönemde; öğretmenler, öğrencilerin bu dersi seçme sebeplerinden birisi olarak, öğretmenin etkili kişiliği ve olumlu tutumunu göstermişlerdir.³⁵ Aydın'ın 1996 yılında gerçekleştirdiği araştırma bulgularına göre, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenleri, öğrencilerin çoğu tarafından (%68,68) sevilmeştir.³⁶

İlköğretim ve ortaöğretim İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne yönelik yapılan alan araştırmalarının hemen hepsinde, öğrencilerin ders öğretmenine yönelik tutumlarının olumlu olduğu izlenmektedir.³⁷

Ortaöğretimde de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders'leri ilgi duyulan, sevilen, önem verilen derslerden biridir ve ders öğretmenleri de öğrenciler tarafından sevilmeştir.³⁸

³³ Abdurrahman Dodurgalı, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı/İBAV Bilimsel Eserler Serisi: 1, Kayseri, 1998, ss. 7-50, s. 21.

³⁴ Mustafa Öcal, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Ulaşılması Gereken Hedefler ve Gerçekleşme Oranları", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı/İBAV Bilimsel Eserler Serisi: 1, Kayseri, 1998, ss. 101-157, s. 121.

³⁵ Bkz., Bilgin, a.g.e., s. 126.

³⁶ Aydın, a.g.e., s. 214.

³⁷ Hasan Aydemir, *Malatya Merkez İlköğretim Okulları İle Özel İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi), Malatya, 1998., s. 42.; Halil İbrahim Kahya, *İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1997, s. 123.; Mehmet Ayas, *İlköğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başarısını Etkileyen Faktörler*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2000.s. 88.; Kamuran Çelik, *İlköğretim 6. 7. 8. Sınıflarda Okutulan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi*, , Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 1999, s., 71.; Keziban Çapar, *Din Öğretiminde Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi (İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar Üzerinde Bir Alan Araştırması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001., s. 37.

Öğretmenin olumlu tutumu öğrencinin onu benimsemesine, dolayısıyla okul çalışmalarından zevk almasına neden olmaktadır. Derslerin ve öğretmenlerin önemsenmemesi öğretim sürecini aksatan unsurlardan birisidir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nin ve öğretmenlerinin önemsenmemesinin de öğretim sürecine olumsuz yönde etki eden faktörler olduğu ileri sürülebilir.³⁹

Çocuk okul döneminde yepyeni bir yaşama başlamış ve farklı tavırlar geliştirme ihtiyacındadır. Bu dönemde aile ve öğretmen tutumları çocuğun okul döneminde başarılı olması açısından oldukça önem taşımaktadır.⁴⁰ Öğretmeni seven öğrenci, okul ortamını da sevmekte ve bağlanmakta, öğretmenini sevmeyen öğrenci ise okuldan soğumaktadır.⁴¹ Sevilmeyen öğretmenler, öğrenciler üzerinde olumlu izler bırakmazlar.⁴²

Araştırma sonuçları göstermektedir ki, öğretmenin öğrenciler tarafından sevilmesi, bilgi ve becerisinden çok kişilik özelliklerine bağlıdır.⁴³ Belirli bir öğretmenin kontrolü altında geçirilen zoraki ders saatleri öğrenci üzerinde baskı yapar. Bu baskı çocuğun zaten az olan ilgisini, istikrarsızlığını, okul çalışmalarındaki eksikliğini giderme isteğini, çalışmasını, konulara karşı iştahını ve gelişim evrelerini engeller.⁴⁴

Öğretmenin olumsuz tutum sergilemesi öğrencilerde dikkat toplama problemleri doğurabilir, bu durum öğrencilerde başarısızlığa yol açan etkenlerden biridir.⁴⁵ Eğer öğrenci öğretmene karşı olumsuz duygular içindeyse genellikle başarısız olabilmektedir.⁴⁶ Olumsuz davranışları, otoriter tutumları, mesleki yetersizlikleri, öğrencilere ve mesleklerine karşı ilgisizlikleriyle başarısızlığa sebep olan öğretmenler vardır. Oysa ki öğretmen, olumlu tutumlarıyla başarıyı artırır.⁴⁷ Aslında öğretmenlik bir model olma, bilişsel ve duyuşsal davranışları ve bunun yansımalarını bizzat davranış, tutum ve ilişkilerde gösterme yani yaşama mesleğidir.⁴⁸

³⁸ Rafet Altınok, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Ortaöğretim Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkileri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1994, s. 162-167.

³⁹ Nurullah Altaş, *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 190.

⁴⁰ Eda Artuksü, *Okul Başarısızlığı*,
http://egitim.inonu.edu.tr/Eda_okuldabasari.htm

⁴¹ Çocuğun Okul Başarısını Etkileyen Faktörler,
<http://www.diyadinnet.com/modules.php?name=News&file=article&sid=119> 13.09.2005

⁴² Yavuz, a.g.e., s. 267.

⁴³ Aydın, a.g.e., s. 212.

⁴⁴ Baudilo Martinez, *Okulda Başarısız çocuğun Eğitimi*, Çev: Oya Arıkdal, İstanbul, 2001., s. 20.

⁴⁵ http://orgm.meb.gov.tr/yayinlar/DEHB_ogretmen_el_kitabi/DEHBogretmenelkitabi_3b_olum.doc, s. 7.

⁴⁶ Vahit Bademci, "Sınıfta Sıcak Bir Ortam Yaratarak Başarıyı Artırmak", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 16, S. 170, ss. 18-20, s. 18.

⁴⁷ Mahmut Tezcan, "Okulda Başarısızlık ve Önlenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1-2, 1984, ss. 385-388., s. 387.

⁴⁸ Niyazi Can, "Eğitim ve Öğretimde Etkili Öğretmen ve Yöneticinin Nitelikleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 3, Kasım 1997, ss. 1-16, s. 14.

İlköğretim öğrencilerinde olumlu bir dini tutumun gelişmesinde, bu dersi okutan öğretmenlerin büyük rolü vardır. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin istenmeyen bazı davranışları, öğrencilerin olumsuz dini tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir.⁴⁹ Din dersinin seçmeli olduğu dönemde; öğretmenler, öğrencilerin bu dersi seçme sebeplerinden birisi olarak, öğretmenin etkili kişiliği ve olumlu tutumunu göstermişlerdir.⁵⁰ Öğrencilerin, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretmenlerinin sözlerini doğru olarak kabul ettikleri, ona güvendikleri araştırma bulgularındandır.⁵¹

Sonuç olarak, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nin planlanan doğrultuda başarılı bir süreç izlemesi için öğretmenler, ellerindeki araç ve materyalleri en iyi şekilde kullanarak, farklı öğretim yöntemlerini birlikté kullanarak, ders içi ve ders dışı yaklaşımları ile öğrencileri motive ederek, öğrencilerde derse ve öğrenmeye ait olumlu yaşantılar geliştirmeye çalışarak katkıda bulunabilirler. Öğretmenin bireysel farklılıklara dayalı olarak yöntemleri zenginleştirilmesi, geleneksel yöntemler yerine öğrenciyi ve öğrencideki bireysel farklılıkları dikkate alan, çoklu zekâ kuramına dayalı yöntemler gibi yöntemlere ağırlık vermesi, öğrencinin; okula, derse ve öğretmene yönelik tutumlarında olumlu yönde artışa, neden olabilir.⁵² Bir öğretmenin öğrenciler arasındaki farklılıkları gözetererek derslerini çeşitlendirmesinin ve zenginleştirmesinin, ilişkilerini sevgi ve hoşgörü çerçevesinde düzenlemesinin, öğrencileri mutlu edeceği, dolayısıyla kendisine yönelik olumlu tutumu artıracığı söylenebilir.

⁴⁹ Mevlüt Kaya, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998, s. 167.

⁵⁰ Bkz., Bilgin, *a.g.e.*, s. 118.

⁵¹ Arzu Şahbat, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2002, s. 86.

⁵² Çoklu zekâ kuramının öğrencini üzerindeki etkilerine yönelik araştırma sonuçları için Bkz., Ali İhsan Baykal, *Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Çoklu Zekâ Kuramının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2005, s. 76-87.

KAYNAKLAR

- Altaş, Nurullah, *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Altınok, Rafet, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Ortaöğretim Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkileri*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1994.
- Anıl, Duygu ve Güler, Neşe, "İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 30, 2006, ss. 30-36.
- Artuksı, Eda, Okul Başarısızlığı,
http://egitirim.inonu.edu.tr/Eda_okuldabasari.htm
- Ayas, Mehmet, *İlköğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Başarısını Etkileyen Faktörler*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2000.
- Aydemir, Hasan, *Malatya Merkez İlköğretim Okulları İle Özel İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi), Malatya, 1998.
- Aydın, M. Şevki, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyonları*, Erciyes Üniversitesi Yayınları: 95, Kayseri, 1996.
- Bademci, Vahit, "Sınıfta Sıcak Bir Ortam Yaratarak Başarıyı Artırmak", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 16, S. 170, ss. 18-20.
- Balcı, Ali, *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 5. Baskı, PegemA Yayınları, Ankara, 2005.
- Başar, Hüseyin, *Sınıf Yönetimi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3390, İstanbul, 1999.
- Baykal, Ali İhsan, *Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Çoklu Zekâ Kuramının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2005.
- Bilgin, Beyza, "İmam Hatip Lisesinde Uygulama Dersleri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ayrı Basım, C. XXI, Ankara, 1976, ss. 317-322.
- Bilgin, Beyza, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matbaacılık, Ankara, 1980.
- Bindak, Recep, "Tutum Ölçeklerine Madde Seçmede Kullanılan Tekniklerin Karşılaştırılması", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 6, S. 10, Güz - 2005, ss. 17-26.

- Bümen, Nilay, "Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi", *Ege Eğitim Dergisi*, C. 2, S. 1, 2002, ss. 86-95.
- Büyüköztürk, Şener, *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2005.
- Can, Niyazi, "Eğitim ve Öğretimde Etkili Öğretmen ve Yöneticinin Nitelikleri", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 3, Kasım 1997, ss. 1-16.
- Çapar, Keziban, *Din Öğretiminde Duyuşsal Giriş Özelliklerinin Başarıya Etkisi (İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar Üzerinde Bir Alan Araştırması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2001.
- Çelik, Kamuran, *İlköğretim 6. 7. 8. Sınıflarda Okutulan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 1999.
- Demirel, Özcan, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Öğretme Sanatı, PegemA Yayınları Ankara, 2004.
- Demirtaş, Hasan, "Sınıf İçinde Öğretmen Davranışları", *Öğretmen Dünyası*, Yıl: 20, S. 238, Ekim, 1999, ss. 32-35.
- Deniz, Metin; Avşaroğlu, Selahattin ve Fidan, Özgür, "İngilizce Öğretmenlerinin Öğrencileri Motive Etme Düzeylerinin İncelenmesi", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 11, 2002, ss. 61-73.
- Dodurğalı, Abdurrahman, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İletişim Problemleri ve Bazı Teklifler", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı/İBAV Bilimsel Eserler Serisi: 1, Kayseri, 1998, ss. 7-50.
- Elmacıoğlu, Tuncer, *Hayatın Bütününde Başarı*, İstanbul, 2003.
- Gordon, Thomas, *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*, Çev: Emel Aksay, (Ed: Birsen Özkan), Onuncu Basım, Sistem Yayıncılık: 95, İstanbul, 2001.
- Güner, Cemile, *Öğretmenlerin, Öğrencilerin Okuldaki Akademik Başarılarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1995.
- Güven, Semra, "Başarıyı Etkileyici Bir Faktör Olarak Öğretmen – Öğrenci İlişkileri", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 19, S. 196, 1994, ss. 30-32.
- Hortasçu, Nuran, *Çocuklukta İlişkiler Ana Baba, Kardeş ve Arkadaş*, İmge Kitabevi, Birinci Baskı., Ankara, 2003.
- Kahya, Halil İbrahim, *İlköğretim Okullarında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1997.

- Kartal, Mahmut, *Hipotez Testleri, Parametrik ve Nanparametrik Teknikler*, İkinci Baskı, Şafak Yayınevi, Erzurum, 1998.
- Kaya, Mevlüt, *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, Etüt Yayınları, Samsun, 1998.
- Kürşat, Tarım, *Sınıf Öğretmenlerinin Başarısız Olarak Algıladıkları Öğrencilere Yönelik Tutum ve Davranışları*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2005.
- Martinez, Baudilo, *Okulda Başarısız çocuğun Eğitimi*, Çev: Oya Arıkdal, İstanbul, 2001.
- Öcal, Mustafa, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Ulaşılması Gereken Hedefler ve Gerçekleşme Oranları", *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997)*, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı/İBAV Bilimsel Eserler Serisi: 1, Kayseri, 1998, ss. 101-157.
- Özer, Recep; Fazlıoğlu, Kerim ve O. Naci Ak, *Rize İlinde Öğrenci Başarısızlığının Çeşitli Faktör ve Değişkenlere Göre İncelenmesi*, 1. Basım, Trabzon, 2000.
- Özler, Derya, *Temel Eğitimde (İlköğretim) Öğretmen Niteliklerinin Öğrenci Başarılarına Etkileri Üzerine Bir İnceleme*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 1998.
- Şahbat, Arzu, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmen Tutumlarının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerilerine Etkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2002.
- Şimşek, Ali, "Öğrenme Biçimi", *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*, (Ed: Kuzgun ve Deryakulu), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- Tavşancıl, Ezel, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Nobel Yayınları Ankara 2002.
- Temel, Z. Fulya ve Aksoy, Ayşe, *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- Tezbaşaran, A. Ata, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Ankara, 1997.
- Tezcan, Mahmut, "Okulda Başarısızlık ve Önlenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1-2, 1984, ss. 385-388.
- Turgut, M. Fuat, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*, Yedinci Baskı, Ankara, 1990,
- Ural, Ayhan ve Kılıç, İbrahim, *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayınları, Ankara, 2005.
- Yavuz, Kerim, *Günümüzde Din Eğitimi*, Çukurova Üniversitesi Yayınları: 1, Adana, 1998.

Yıldız, Muharrem, *Öğrenciyi Tanıma Teknikleri ve Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.

Yıldızlar, Mehmet, "Sınıf Düzeninin Öğrenci Başarısına Etkisi", *Çağdaş Eğitim*, Yıl: 20, S. 213, Ankara, 1995, ss. 23-25.